

**กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV)
ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักอริยสัจ 4***
**THE PROCESS OF SATELLITE-BASED DISTANCE LEARNING (DLTV)
MANAGEMENT IN SMALL-SIZED SCHOOLS UNDER THE OFFICE
OF PHETCHABUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3
BASED ON ARIYASACCA 4**

ธณพนธ์ บุญเชิด¹ และ วรกฤต เกื่อนช้าง²

Thanaphon Boonchert¹ and Worakrit Thuenchang²

¹⁻²สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻²Buddhist Educational Administration Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author's Email: thanaphonb6@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 (2) วิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมตามกรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4 และ (3) เสนอแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมตามหลักอริยสัจ 4 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยบูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 312 คน (n = 312) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาและกระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับเหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี ด้านผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการ และ

* Received 11 February 2026; Revised 7 March 2026; Accepted 7 March 2026

ด้านครูผู้สอนตามลำดับ นอกจากนี้ กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมสามารถอธิบายได้ตามกรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพปัญหา (ทุกข์) การวิเคราะห์เหตุแห่งปัญหา (สมุทัย) การกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ (นิโรธ) และการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน (มรรค) ซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม, โรงเรียนขนาดเล็ก, หลักอริยสัจ 4, การวิจัยแบบผสมผสาน

Abstract

This study aimed to (1) examine the problems of distance learning via satellite (DLTV) in small-sized schools under the Office of Phetchabun Primary Educational Service Area 3, (2) analyze the DLTV management process based on the framework of the Four Noble Truths, and (3) propose guidelines for DLTV management based on the Four Noble Truths. A mixed methods research design was employed, integrating quantitative and qualitative approaches.

The quantitative sample consisted of school administrators and teachers in small-sized schools under the Office of Phetchabun Primary Educational Service Area 3, totaling 312 participants ($n = 312$). The research instrument was a questionnaire examining the problems and management process of DLTV, which demonstrated acceptable reliability. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. For the qualitative phase, data were collected through in-depth interviews with key informants and analyzed using content analysis.

The findings revealed that the overall level of problems in DLTV management was at a moderate level ($\bar{X} = 3.00$, S.D. = 1.24). The highest level of problems was related to parental and community participation, followed by technology and equipment, learners, management, and teachers, respectively. Qualitative findings further explained the underlying causes of these problems, including limitations in resources, teachers' readiness, and the misalignment between policy and school contexts. When interpreted through the framework of the Four Noble Truths, the findings led to the synthesis of DLTV management guidelines emphasizing participatory management, teacher capacity

development, learner support, and context-appropriate adaptation of DLTV in small-sized schools.

Keywords: distance learning via satellite, small-sized schools, Four Noble Truths, mixed methods research

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และโครงสร้างประชากรของประเทศไทยส่งผลให้จำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกล โรงเรียนขนาดเล็กจำนวนมากประสบปัญหาด้านทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งการขาดแคลนครูผู้สอน สื่อการเรียนรู้ และงบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและความเสมอภาคทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ปัญหาดังกล่าวสะท้อนความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างในระบบการศึกษาไทย และเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) ทั้งนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2574 ได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับผู้เรียนทุกกลุ่ม

เพื่อลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรและยกระดับคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) และการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเดียวกัน (ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล, 2559) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยหลายฉบับชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงาน DLTV ในโรงเรียนขนาดเล็กยังเผชิญข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการ ความพร้อมของอุปกรณ์และเทคโนโลยี ภาระงานของครูผู้สอน และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน (เกียรติศักดิ์ เรืองชัยภูมิ, 2558; สมเกียรติ บุญรอด, 2561; กรธรรศ ประศาสน์วนิช, 2564)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ DLTV ในโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่มุ่งเน้นการประเมินผลการดำเนินงานหรือการวิเคราะห์ปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบ ขณะที่การศึกษา กระบวนการจัดการ DLTV อย่างเป็นระบบในบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กยังมีจำกัด อีกทั้งงานวิจัยด้านการบริหารการศึกษาส่วนใหญ่มักใช้กรอบแนวคิดด้านการจัดการหรือเทคโนโลยีการศึกษาเป็นหลัก ขณะที่การประยุกต์ใช้ หลักอริยสัจ 4 เพื่ออธิบายสภาพปัญหา เหตุปัจจัย สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาทางไกลยังปรากฏในงานวิจัยเชิงประจักษ์ค่อนข้างน้อย

ดังนั้น ช่องว่างขององค์ความรู้ (Research Gap) จึงอยู่ที่การขาดการศึกษาเชิงบูรณาการที่วิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยใช้กรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4 ร่วมกับวิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษากระบวนการจัดการ DLTV ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 เพื่อสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3
2. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามกรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักอริยสัจ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) บูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและกระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 และสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตามกรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4 โดยเชื่อมโยงกับแนวคิดการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของ Tony Bush (2011) และเป้าหมายเชิงนโยบายด้านความเสมอภาคทางการศึกษา

1. **รูปแบบการวิจัย** ใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการ DLTV ในภาพรวม และการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายเหตุปัจจัยเชิงลึกและสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาตามกรอบหลักอริยสัจ 4 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎีของการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วม (Bush, 2011) และเชื่อมโยงเชิงนโยบายกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2574

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 88 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ผู้ตอบแบบสอบถาม 312 คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 10 คน ซึ่งมีบทบาทและประสบการณ์ตรงด้านการจัดการ DLTV

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป และสภาพปัญหาการจัดการ DLTV ครอบคลุม 5 ด้าน ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เครื่องมือเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพปัญหา เหตุปัจจัย และแนวทางการจัดการ DLTV ตามกรอบหลักอริยสัจ 4

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน มีค่า IOC ≥ 0.50 และตรวจสอบความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่า 0.986 ซึ่งอยู่ในระดับยอมรับได้ เครื่องมือสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นตามกรอบแนวคิดการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ได้รับกลับครบ 312 ชุด (ร้อยละ 100) และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้ SD เพื่ออธิบายระดับการกระจายของความคิดเห็น เนื่องจากการวิจัยมุ่งอธิบายสภาพปัญหาในภาพรวม จึงไม่ใช้สถิติทดสอบความแตกต่าง (t-test หรือ ANOVA) ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผ่านกระบวนการ coding process ได้แก่ การถอดความ การกำหนดรหัส การจัดหมวดหมู่ และการตีความข้อมูลตามกรอบหลักอริยสัจ 4 พร้อมตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้ดำเนินการตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างสภาพปัญหา กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยบูรณาการข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน

1. สภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (Distance Learning Television: DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยใช้ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อสะท้อนภาพรวมของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานด้าน DLTV ของสถานศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 312 คน ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอน (71.79%) และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท จากการวิเคราะห์

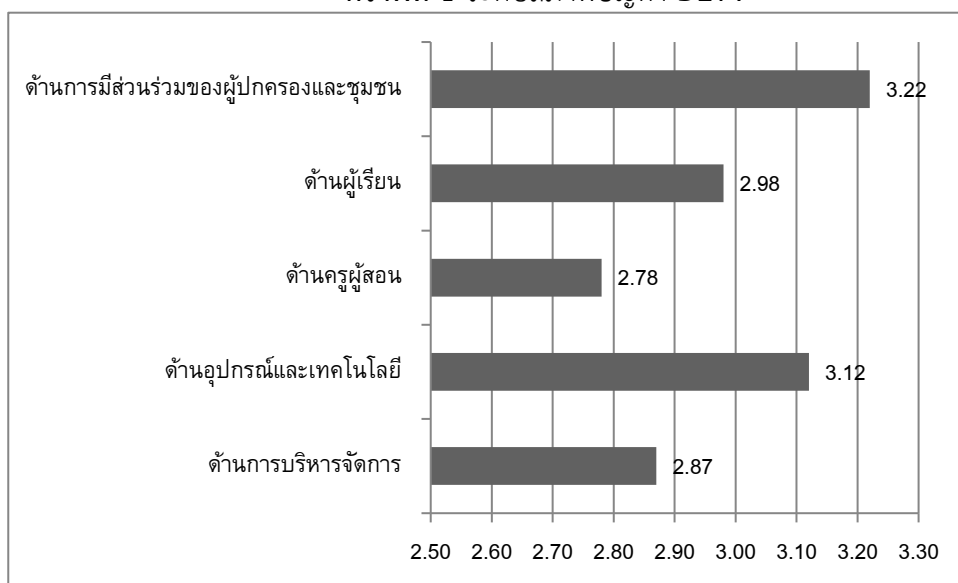
สภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กสามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) จำแนกตามองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการบริหารจัดการ	2.87	1.20	ปานกลาง
ด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี	3.12	1.23	ปานกลาง
ด้านครูผู้สอน	2.78	1.17	ปานกลาง
ด้านผู้เรียน	2.98	1.23	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน	3.22	1.26	ปานกลาง
รวมทุกด้าน	3.00	1.24	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.00, S.D. = 1.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านอุปกรณ์และเทคโนโลยี และด้านผู้เรียน ขณะที่ด้านการบริหารจัดการและด้านครูผู้สอนมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น แม้ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในช่วง 1.17–1.26 สะท้อนความแตกต่างของบริบทสถานศึกษาและความพร้อมในการใช้ DLTV

กราฟที่ 1 ระดับสภาพปัญหา DLTV

2. กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ตามหลักอริยสัจ 4

ผลการวิจัยในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์กระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามกรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ สภาพปัญหา (ทุกข์) เหตุปัจจัยของปัญหา (สมุทัย) สภาพที่พึงประสงค์ (นิโรธ) และแนวทางการดำเนินงาน (มรรค)

2.1 สภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (ทุกข์) การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ในสถานศึกษาขนาดเล็กประสบปัญหาในหลายมิติ ได้แก่ การบริหารจัดการ อุปกรณ์และเทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอน ผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน โดยพบปัญหาความไม่เสถียรของสัญญาณและอุปกรณ์ ภาระงานครูที่เพิ่มขึ้น ผู้เรียนบางส่วนขาดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชนที่ยังอยู่ในระดับจำกัด

2.2 เหตุปัจจัยและเงื่อนไขของปัญหา (สมุทัย) ปัญหาการจัดการ DLTV มีสาเหตุจากเงื่อนไขเชิงโครงสร้างของสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งด้านทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากร ประกอบกับนโยบายจากส่วนกลางที่มีลักษณะเป็นมาตรฐานเดียวกัน ส่งผลให้การปรับใช้ไม่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา อีกทั้งการพัฒนาศักยภาพครูและโครงสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนยังไม่เอื้อต่อการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2.3 สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (นิโรธ) การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่พึงประสงค์ควรใช้ DLTV เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ควบคู่กับบทบาทของครู โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาปรับใช้ได้อย่างยืดหยุ่นตามบริบทของผู้เรียนและทรัพยากร พร้อมทั้งมีระบบสนับสนุนด้านเทคโนโลยี การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน และการส่งเสริมบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนอย่างเหมาะสม

2.4 แนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมตามหลักอริยสัจ 4 (มรรค) แนวทางการจัดการ DLTV ตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วยการบริหารจัดการเชิงมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน การพัฒนาศักยภาพครูด้านการใช้ DLTV และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการปรับใช้ DLTV อย่างยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก

3. แนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามหลักอริยสัจ 4 จากการบูรณาการผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พบว่า การจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมยังเผชิญสภาพปัญหาในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนข้อจำกัดด้านทรัพยากร เทคโนโลยี ความพร้อมของครูผู้สอน และความไม่สอดคล้องระหว่าง

นโยบายกับบริบทของสถานศึกษา เมื่อวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดหลักอริยสัจ 4 พบว่าสามารถอธิบายกระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมได้อย่างเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่การรับรู้สภาพปัญหา (ทุกข์) การวิเคราะห์เหตุปัจจัยของปัญหา (สมุทัย) การกำหนดสภาพที่พึงประสงค์ (นิโรธ) และการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน (มรรค) ซึ่งนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก

แนวทางดังกล่าวประกอบด้วย การบริหารจัดการเชิงมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านการใช้ DLTV และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การสนับสนุนผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการปรับใช้ระบบ DLTV ให้มีความยืดหยุ่นตามบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวเป็นข้อเสนอเชิงกรอบแนวคิดเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมในสถานศึกษาขนาดเล็กให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน

อภิปรายผล

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าการดำเนินงานยังมีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและกระบวนการ แม้จะมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของเพชรไพลิน สอนทิพย์ และจิตติมา วรณศรี (2563) ที่พบว่าปัญหาการดำเนินโครงการ DLTV ในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการวางแผนและการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากบางการศึกษาที่รายงานระดับการบริหารจัดการอยู่ในระดับมาก (เกียรติศักดิ์ เริงชัยภูมิ, 2558; สมเกียรติ บุญรอด, 2561) ซึ่งอาจอธิบายได้จากความแตกต่างของบริบทพื้นที่และระดับความพร้อมของทรัพยากร

ในเชิงทฤษฎี ข้อค้นพบสามารถอธิบายได้ตามแนวคิดการบริหารการศึกษา ซึ่งชี้ว่าประสิทธิภาพการจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับการบริหารทรัพยากร บุคลากร และกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทขององค์กร (Bush, 2011) โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดหลายด้าน การดำเนินนโยบายการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมจึงจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงระบบ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ แม้นโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2574 และนโยบายของ สพฐ. ในการลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสทางการศึกษา แต่ประสิทธิผลของการนำนโยบายไปใช้ย่อมแตกต่างกันตามบริบทและความพร้อมของโรงเรียนในแต่ละพื้นที่

2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ตามหลักอริยสัจ 4 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากระบวนการจัดการ DLTV ของสถานศึกษาขนาดเล็กสามารถอธิบายได้ตามกรอบหลักอริยสัจ 4 ได้แก่ การรับรู้ปัญหา (ทุกข์) การวิเคราะห์เหตุปัจจัย (สมุทัย) การ

กำหนดสภาพที่พึงประสงค์ (นิโธ) และการกำหนดแนวทางดำเนินงาน (มรรค) ซึ่งช่วยให้การวิเคราะห์ปัญหาเป็นระบบและเป็นลำดับขั้น สอดคล้องกับการศึกษาของจิราวัฒน์ ประสาทนกุล (2559) ที่พบว่าปัญหาสำคัญของ DLTV เกิดจากนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับบริบทและการขาดการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของฐิติวรดา จันทรแมน (2563) ที่เน้นบทบาทผู้บริหารในการวางแผนและกำกับติดตาม

ในเชิงทฤษฎี แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการบริหารเชิงระบบ ซึ่งมองว่าสถานศึกษาเป็นระบบที่เชื่อมโยงระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ โดยการประยุกต์กรอบอริยสัจ 4 ในการวิเคราะห์และจัดการ DLTV ช่วยให้ผู้บริหารสามารถพิจารณาปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขได้อย่างเป็นลำดับและเป็นระบบ อีกทั้งยังสะท้อนความจำเป็นของการเชื่อมโยงนโยบายการศึกษาระดับชาติกับการปฏิบัติในระดับสถานศึกษา โดยต้องมีความยืดหยุ่นและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้การดำเนินงานตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ตามหลักอริยสัจ 4 ผลการวิจัยเสนอแนวทางการจัดการ DLTV ที่เน้นการบริหารจัดการเชิงมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพครูด้าน DLTV การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน และการปรับใช้ DLTV อย่างยืดหยุ่นตามบริบทสถานศึกษา แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณศประศาสน์วนิช (2564) และจตุพล สอนจิตร และวิเชียร รุ้ยนิยง (2564) ที่เน้นการวางแผน การสนับสนุนจากผู้บริหาร การพัฒนาครู และการจัดกิจกรรมเสริมควบคู่กับ DLTV

ในเชิงทฤษฎี แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่คำนึงถึงบริบทชุมชนและความต้องการผู้เรียน (Bush, 2011) และในเชิงนโยบายยังสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2574 ทั้งนี้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณศประศาสน์วนิช (2564) และของ จตุพล สอนจิตร กับ วิเชียร รุ้ยนิยง (2564) ที่เน้นการวางแผน การสนับสนุนผู้บริหาร ความพร้อมด้านเทคโนโลยี และการพัฒนาครูควบคู่การใช้ DLTV ในโรงเรียนขนาดเล็ก

ในมุมมองเชิงพุทธบริหาร แนวทางที่ได้จากการวิจัยนี้สะท้อนการบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนความเข้าใจเหตุและผลของปัญหาอย่างเป็นลำดับ (อริยสัจ 4) และการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการบริหารการศึกษาเชิงพุทธที่มุ่งเน้นความพอดีและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและสังเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของสถานศึกษาขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามกรอบหลักอริยสัจ 4

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าสภาพปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ผลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นข้อจำกัดด้านทรัพยากร เทคโนโลยี ศักยภาพครู และความไม่สอดคล้องของนโยบายกับบริบทโรงเรียนขนาดเล็ก การบูรณาการผลการวิจัยนำไปสู่แนวทางการจัดการศึกษาที่เน้นการบริหารจัดการเชิงมีส่วนร่วม การพัฒนาศักยภาพครู การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน และการปรับใช้ DLTV อย่างยืดหยุ่นตามบริบทสถานศึกษา

ในเชิงนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดแนวทาง DLTV ที่ยืดหยุ่น สนับสนุนทรัพยากรด้านเทคโนโลยี และมีระบบนิเวศติดตามอย่างต่อเนื่อง ขณะที่สถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พัฒนาศักยภาพครู และปรับการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ หลักอริยสัจ 4 สามารถใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์วางแผน และประเมินผลการดำเนินงานด้าน DLTV ได้อย่างเป็นระบบ

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดบางประการ การวิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กในพื้นที่เดียว และใช้ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพจำนวนจำกัด จึงอาจสะท้อนบริบทเฉพาะพื้นที่ อีกทั้งมิได้วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างละเอียด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาผลลัพธ์ของ DLTV ในมิติผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง และความพึงพอใจของผู้เรียนและผู้ปกครอง ขยายการศึกษาไปยังพื้นที่อื่น และพัฒนาการวิจัยเชิงแบบจำลองหรือเชิงทดลองเพื่อทดสอบประสิทธิภาพของแนวทางตามหลักอริยสัจ 4

เอกสารอ้างอิง

- กรธรรศ ประศาสน์วนิช. (2564). แนวทางการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- เกียรติศักดิ์ เร่งชัยภูมิ. (2558). การศึกษาประสิทธิภาพการบริหารโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จตุพล สอนจิตร, & วิเชียร รุ้ยนิยง. (2564). แนวทางการจัดการเรียนการสอน DLTV (NEW DLTV) สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จิราวุฒน์ ประสาททนกุล. (2559). การบริหารการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมโรงเรียนวังไกลกังวลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

- อ่างทอง. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ธัญบุรี.
- จิตติวรดา จันท์แมน. (2563). การบริหารจัดการ DLTV ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในจังหวัดลำปาง เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
ราชภัฏลำปาง.
- เพชรไพลิน สอนทิพย์, และ จิตติมา วรรณศรี. (2563). การประเมินโครงการจัดการศึกษา
ทางไกลผ่านดาวเทียมในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาตาก เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
นเรศวร.
- ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล. (2559). แนวทางการ
ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV).
กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย.
- สมเกียรติ บุณยรอด. (2561). การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาและพัฒนาแนวทางการจัด
การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สามารถ มั่งส้ง. (2560). *สารานุกรม 6: หลักการในการอยู่ร่วมกัน*. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม
2568 จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9620000029668>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. (2567). แผนบริหารจัดการ
โรงเรียนขนาดเล็ก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. เพชรบูรณ์: สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). รูปแบบแนวดำเนินการบริหารจัดการ
โรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.